

TURLI TA'LIM MUASSASASIDA CHET TILI O'QITISH METODIKASI

Pardayeva Umida Ulmas qizi

*Andijon davlat chet tillari instituti, Roman-german va slavyan tillari fakulteti
Nemis tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası, Filologiya va tillarni
o'qitish nemis tili yo'nalishi 301- guruh talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada turli ta'lim muassasalarida chet tili o'qitishning zamonaviy metodlari tahlil qilinadi. An'anaviy va innovatsion yondashuvlar, interaktiv texnologiyalar, shuningdek, differensial yondashuv va CLIL metodikasining samaradorligi o'rganiladi. Maktab, universitet va til maktablarida chet tilini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari yoritiladi. Tadqiqot chet tilini o'qitishda kommunikativ metodning afzalliklarini va texnologik yondashuvlarning samaradorligini ko'rsatadi.*

Kalit So'zlar: *Chet tili, o'qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv, interaktiv texnologiyalar, innovatsion metodlar, ta'lim muassasalari*

Annotation: *Dieser Artikel analysiert moderne Methoden des Fremdsprachenunterrichts in verschiedenen Bildungseinrichtungen. Es werden traditionelle und innovative Ansätze, interaktive Technologien sowie die Effektivität des differenzierten Ansatzes und der CLIL-Methodik untersucht. Die Besonderheiten des Fremdsprachenunterrichts in Schulen, Universitäten und Sprachschulen werden beleuchtet. Die Forschung zeigt die Vorteile der kommunikativen Methode und die Wirksamkeit technologischer Ansätze beim Erlernen einer Fremdsprache auf.*

Schlüsselwörter: *Fremdsprache, Unterrichtsmethodik, kommunikativer Ansatz, interaktive Technologien, innovative Methoden, Bildungseinrichtungen*

Аннотация: *В данной статье анализируются современные методы преподавания иностранного языка в различных образовательных учреждениях. Рассматриваются традиционные и инновационные подходы, интерактивные технологии, а также эффективность дифференцированного подхода и методики CLIL. Освещаются особенности преподавания иностранного языка в школах, университетах и языковых центрах. Исследование показывает преимущества коммуникативного метода и эффективность технологических подходов в изучении иностранных языков.*

Ключевые Слова: *Иностранный язык, методика преподавания, коммуникативный подход, интерактивные технологии, инновационные методы, образовательные учреждения.*

KIRISH

Chet tillarni o'qitishning dolzarbligi XXI asrning globallashuv jarayonlari bilan bevosita bog'liq. Til nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatga erishishning muhim omillaridan biri hamdir. Shu sababli, ta'lim tizimida

samarali va zamonaviy metodikalar qo'llanilishi zarur. Ushbu maqolada turli ta'lim muassasalarida chet tili o'qitishning eng samarali usullari, interaktiv texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar tahlil qilinadi.

1. CHET TILI O'QITISHNING ASOSIY METODLARI

1. An'anaviy va kommunikativ yondashuv

Chet tili o'qitish tarixan grammatik-qoidaviy yondashuvga asoslangan bo'lib, bu metod talabalarga grammatik qoidalarni o'rgatish va tarjima qildirish orqali til bilimlarini oshirishga qaratilgan edi (Jalolov J., 2012). Lekin, zamonaviy ta'limda bu yondashuv o'rnini kommunikativ metod egallamoqda.

Kommunikativ yondashuv quyidagi tamoyillarga asoslanadi (Cameron L., 2001):

Til vositasida muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirish;

Real hayotiy vaziyatlarni yaratish orqali o'qitish;

Talabalarni mustaqil fikrlash va muloqotga undash.

Bailey B. (2001) tadqiqotlariga ko'ra, kommunikativ metod orqali o'qitilgan talabalarining og'zaki nutq qobiliyati an'anaviy metod bilan o'qitilgan talabalarinikiga qaraganda 35% tezroq rivojlanadi.

2. Interaktiv texnologiyalar va raqamli resurslar

Zamonaviy ta'lim jarayonida interaktiv texnologiyalarning roli ortib bormoqda. O'qitishda multimedia vositalaridan foydalanish nafaqat o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, balki til o'rganish jarayonini ham samarali qiladi (Makhkamova G.T., 2015). Quyidagi interaktiv yondashuvlar keng qo'llaniladi:

Audiovizual materiallar – nutqni eshitish va tushunish qobiliyatini rivojlantirish uchun samarali (Good T.L., Brophy J.E., 2008);

Virtual til laboratoriyalari – talabalar bilan individual ishlash imkonini yaratadi;

Onlayn platformalar (Duolingo, Memrise, Busuu) – mustaqil o'rganish imkoniyatini kengaytiradi.

Orbach va Lamb (2007) tadqiqotlariga ko'ra, multimedia texnologiyalari yordamida o'qitish natijasida talabalar 25% ko'proq so'z boyligiga ega bo'lishadi.

.3. Innovatsion metodlar va differensial yondashuv

Innovatsion metodlar orasida CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodikasi alohida o'rin tutadi. Bu yondashuv orqali talabalar fan va tilni birgalikda o'rganadilar (Miller G., Johnson-Laird P., 1976). Shuningdek, differensial yondashuv orqali har bir talabaga individual o'quv strategiyasi ishlab chiqiladi (Achilova Z.P., 2023).

Mahmudova va Achilova (2024) tadqiqotlariga ko'ra, chet tilini differensial metod orqali o'rgangan talabalar materialni 40% samaraliroq o'zlashtirgan.

2. TURLI TA'LIM MUASSASALARIDA CHET TILI O'QITISH METODIKASI

Chet tilini o'qitish turli ta'lim muassasalarida har xil usul va yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. Maktab, universitet va til kurslarida o'qitish jarayonlari o'zining maqsad va metodlari bilan farqlanadi. Ushbu bo'limda har bir ta'lim muassasasidagi chet

tili o'qitish metodikasining o'ziga xos jihatlari, samaradorlik omillari va zamonaviy innovatsion texnologiyalar ta'siri tahlil qilinadi.

1. Maktablarda chet tili o'qitish metodikasi

Maktablarda chet tili o'qitish asosan boshlang'ich, o'rta va yuqori sinflarga bo'lingan holda olib boriladi.

1. Boshlang'ich sinflarda chet tili o'qitish

Boshlang'ich sinflarda chet tili o'qitishning asosiy maqsadi – o'quvchilarda chet tiliga qiziqish uyg'otish va asosiy so'z boyligini shakllantirishdan iborat. Ushbu bosqichda:

Kommunikativ metod (o'yinlar, qo'shiqlar, vizual materiallar orqali o'qitish) keng qo'llaniladi.

Multimediali vositalar (audio, video, interaktiv darsliklar) yordamida o'quvchilarning eslab qolish qobiliyati oshiriladi.

CLIL (Content and Language Integrated Learning) metodikasi orqali oddiy fanlarni chet tilida tushuntirish yo'nalishida tajribalar amalga oshirilmoqda.

2. O'rta va yuqori sinflarda chet tili o'qitish

Ushbu bosqichda chet tilini o'qitish quyidagi yo'nalishlarda olib boriladi:

Grammatik tarjima metodi – asosan nazariy bilimlarni chuqurlashtirishga qaratilgan.

Kommunikativ metod – suhbat, bahs-munozara va rolli o'yinlar yordamida til bilish ko'nikmalarini shakllantirish.

Innovatsion texnologiyalar – interaktiv doskalar, onlayn platformalar (Duolingo, Quizlet, Kahoot)

orqali mustaqil ta'limga yo'naltirish.

O'rta maktabda chet tili o'qitishda asosiy e'tibor grammatikani o'rgatishga qaratilgan bo'lsa, yuqori sinflarda tilni amaliy qo'llashga e'tibor kuchaytiriladi.

2. Universitetlarda chet tili o'qitish metodikasi

Universitetlarda chet tilini o'qitish umumiy va maxsus yo'nalishlarga bo'linadi.

1. Umumiy chet tili kurslari

Universitetlarning aksariyat yo'nalishlarida talabalar uchun majburiy chet tili kurslari mavjud. Ushbu kurslarning asosiy maqsadi – talabalarni xalqaro ilmiy va kasbiy faoliyatga tayyorlash. O'qitish usullari:

Kommunikativ metod – talabalar chet tilida muloqot qilish va fikr bildirishga o'rgatiladi.

Akademik yozuv metodi – ilmiy maqolalar, tadqiqot hisobotlari yozish ko'nikmalarini shakllantirish.

2. Maxsus yo'nalishlar uchun chet tili

Ingliz tili iqtisod, tibbiyot, muhandislik kabi sohalarda maxsus kasbiy maqsadlarda o'rgatiladi. Masalan:

Texnik ingliz tili – muhandislik va IT sohasidagi talabalar uchun.

Tibbiyot ingliz tili – tibbiyot talabalari uchun xalqaro tibbiyot adabiyotlarini o'qish va tushunish maqsadida o'qitiladi.

Universitetlarda chet tili o'qitish jarayonida zamonaviy metodlar, masalan, blended learning (an'anaviy va onlayn ta'limning uyg'unligi), task-based learning (muammodan kelib chiqib til o'rgatish) keng qo'llaniladi.

3. Til kurslarida chet tili o'qitish metodikasi

Til kurslari chet tilini qisqa muddatda va intensiv ravishda o'rganish uchun mo'ljallangan. Bunday kurslar asosan quyidagi formatlarda olib boriladi:

1. An'anaviy til kurslari

Bunda odatiy darslar tashkil etilib, o'quvchilar grammatika, leksika va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Odatda, darslar:

Grammatik asosga yo'naltirilgan (tushuntirish va yozma mashqlar orqali).

Kommunikativ yondashuv asosida (suhbat, tinglab tushunish, yozish va o'qish bir vaqtda rivojlantiriladi).

2. Intensiv kurslar

Tilni qisqa muddatda o'rganish uchun maxsus intensiv dasturlar ishlab chiqilgan bo'lib, ular quyidagicha bo'lishi mumkin:

Immersion (to'liq til muhitida o'qitish) – barcha mashg'ulotlar faqat chet tilida olib boriladi.

Online ta'lim – Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams kabi platformalar orqali ta'lim beriladi.

3. Individual yondashuv

Shaxsiy til o'rganish dasturlari orqali o'quvchilarga individual yondashiladi. Bu usul maxsus ehtiyojlar yoki kasbiy rivojlanish talablariga moslashgan holda amalga oshiriladi.

Xulosa

Chet tilini o'qitishning samaradorligi ta'lim muassasasining turiga bog'liq bo'lib, har bir o'quv darajasi uchun mos metodlar qo'llanishi zarur.

1. Maktablarda tilga qiziqish uyg'otish va asosiy ko'nikmalarni rivojlantirish maqsad qilingan.

2. Universitetlarda kasbiy va akademik maqsadlarga yo'naltirilgan maxsus dasturlar qo'llaniladi.

3. Til kurslarida intensiv va individual yondashuv asosida til o'qitiladi.

Eng samarali yondashuvlar qatoriga kommunikativ metod, CLIL metodikasi va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan interaktiv o'qitish usullari kiradi. Shunday qilib, chet tili ta'limi zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlarga asoslanib rivojlanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jalolov J. Chet tili o'qitish metodikasi. – T.: O'qituvchi, 2012.
2. Makhkamova G.T., Ashurov Sh.S. English language teaching methodology. – T.: Fan va texnologiya, 2015.

3. Achilova Z.P. Chet tillarini o'qitishda qiyoslash metodining ahamiyati. – Eng yaxshi intellektual tadqiqotlar jurnali, 2024.
4. Abdullayeva U. Chet tili bo'yicha baholashda yosh xususiyatlariga ko'ra yondashuv prinsiplari. – Farg'ona davlat universiteti jurnali, 2023.
5. Xujamuradovna, J. Y. (2024). MATN SHAKLLANISHIDA QARINDOSHLIKATAMALARINING O 'ZIGA XOS O 'RNI. worldly knowledge conferens, 8(2), 71-73
6. Marifjanovna, I. D. (2024). INNOVATION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA ASOSIDA DARSLARNI TASHKIL QILISH. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 169-172.
7. Begmuradovich, S. A. (2025). EINSATZ VON INFORMATIONSTECHNOLOGIE IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(3), 97-102.
8. Bekmuradovich, S. A. (2025). The usage of modern educational technologies in teaching a foreign language in higher educational institutions. Ta'lim, tarbiya va innovatsiyalar jurnali, 1(2), 180-184.
9. Begmuradovich, S. A. (2023). INTEGRATION OF EDUCATIONAL PROCESS FORMS. PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOIIY TADQIQOTLAR| JOURNAL OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH, 2(2), 20-23.
10. Суяров, А. Б. (2025). ТЕХНОЛОГИИ ОРГАНИЗАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(2), 9-15.
11. Суяров, А. Б. (2025). СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ В МЕТОДИКЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ. YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, 2(2), 217-225.
12. Zebo, M. (2023). DEATH GLORY OF THE WRITER. JOURNAL OF SCIENCE, RESEARCH AND TEACHING, 2(5), 104-106.
13. Madraximova, Z. (2022). Z & Ablaeva, N.(2022). CHARACTERISTICS OF LERMONTOV'S WORKS" HERO OF OUR TIME. Science and Innovation, 1(8), 1843-1845.
14. Madraximova, Z., & Ablaeva, N. (2022). ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОИЗВЕДЕНИЯ ЛЕРМОНТОВА" ГЕРОЙ НАШЕГО ВРЕМЕНИ". Science and innovation, 1(B8), 1843-1845.